

Regeringens proposition

1985/86: 38

om vissa socialförsäkringsfrågor

Prop.
1985/86: 38

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 oktober 1985.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

G. Sigurdsen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i reglerna om indragning och nedsättning av sjukpenning och föräldrapenning enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring för att anpassa bestämmelserna till nuvarande förhållanden. En ändring gäller möjligheten att sätta ned eller dra in sjukpenning när en försäkrad underlåter att anmäla ändrad vistelseort till försäkringskassan. Vid tillfällig bortovaro under ett sjukdomsfall skall det inte krävas någon underrättelse till försäkringskassan. Indragning eller nedsättning av sjukpenning skall kunna komma i fråga bara om den försäkrade underlåter att meddela kassan sin vistelseadress vid annan än tillfällig bortovaro. Vidare skall för nedsättning eller indragning krävas att det är motiverat vid en helhetsbedömning av omständigheterna. Vid tillfällig föräldrapenning skall samma regler gälla som för sjukpenning. I övrigt slopas vid föräldrapenning kravet på anmälan om ändrad vistelse och möjligheten till indragning eller nedsättning. Bestämmelserna om nedsättning och indragning görs tillämpliga på arbetsskadesjukpenning och sjukpenning inom det statliga personskadeskyddet.

Vidare föreslås lagstiftningsåtgärder för att möjliggöra försök med en flexiblere sjukpenningersättning och försök med att, i stället för sjukpenning, lämna ersättning för den försäkrades merkostnader för resor till och från arbetsplatsen om hans hälsotillstånd inte tillåter att han använder det färd sätt som han normalt utnyttjar. Förslag läggs också fram för att skapa förutsättningar för ett försök med enhetliga patientavgifter inom offentlig öppen hälso- och sjukvård. Detta skall ske inom ramen för försöksverksamheten med ökad kommunal självstyrelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 17 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sjukpenning må indragas eller skäligen nedsättas, om försäkrad

a) vägrar att mottaga besök av person, som av den allmänna försäkringskassan erhållit uppdrag att verkställa sjukkontroll;

b) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta den allmänna försäkringskassan;

c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket, anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek.

Angående nedsättning eller indragning i andra fall av ersättning än som här avses stadgas i 20 kap. 3 §.

Föreslagen lydelse

3 kap.
17 §²

Sjukpenning får, om omständigheterna motiverar det, dras in eller sättas ned om en försäkrad

a) vägrar att ta emot besök av en person, som fått i uppdrag av försäkringskassan att utreda rätten till sjukpenning eller behovet av rehabiliteringsåtgärd,

b) underlåter att meddela försäkringskassan sin vistelseadress när han under sjukdomsfall vistas annat än tillfälligt på annan adress än den som angetts till kassan,

c) underlåter att enligt 6 § första stycket anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1982: 120.

² Senaste lydelse 1983: 960.

Lag om ändring i lagen (1985: 87) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 18 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring¹ i paragrafens lydelse enligt lagen (1985: 87) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

18 §

Bestämmelserna i 3 kap. 13 § första stycket, 16 och 17 §§ tillämpas även i fråga om föräldrapenningförmåner. Bestämmelserna i 3 kap. 15 § tillämpas även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Bestämmelserna i 3 kap. 13 § första stycket, 16 § och 17 § *första stycket a) och c) samt andra stycket* tillämpas även i fråga om föräldrapenningförmåner. Bestämmelserna i 3 kap. 15 § *och 17 § första stycket b)* tillämpas även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till föräldrapenningförmån anses två dagar med halv eller fyra dagar med fjärdedels föräldrapenning som en dag.

Om en föräldrapenningförmån tillkommer en förälder som inte har fyllt 18 år, får försäkringskassan på framställning av socialnämnden besluta att föräldrapenningen helt eller delvis skall utbetalas till annan person eller till nämnden att användas till förälderns och familjens nytta.

Är en kvinna vid tiden för förlossningen intagen i kriminalvårdsanstalt eller ett hem som avses i 12 § lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, får försäkringskassan på framställning av föreståndaren för inrättningen besluta, att den föräldrapenning som tillkommer kvinnan skall utbetalas till föreståndaren för att användas till kvinnans och barnets nytta.

¹ Lagen omtryckt 1982: 120.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 7 § lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 10 kap. 4 §, 16 kap. 11 § och 20 kap. 3–7 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring om förmåner som sammanträffar, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmättningsförbud och rätt till skadestånd har motsvarande tillämpning i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Vad som sägs i 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring tillämpas även i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Föreslagen lydelse

6 kap.

7 §²

Bestämmelserna i 3 kap. 17 §, 10 kap. 4 §, 16 kap. 11 § och 20 kap. 3–7 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring om förmåner som sammanträffar, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmättningsförbud och rätt till skadestånd har motsvarande tillämpning i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

¹ Lagen omtryckt 1977: 264.

² Senaste lydelse 1983: 192.

Lag om försöksverksamhet inom sjukförsäkringsområdet

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får med avseende på ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring samt motsvarande ersättning enligt lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd meddela föreskrifter vid försöksverksamhet enligt denna lag.

Sådana föreskrifter skall avse en eller flera avgränsade grupper av personer som är försäkrade eller omfattas av statligt personskadeskydd.

Föreskrifterna får gälla längst till utgången av juni 1987.

2 § För att möjliggöra en effektivare rehabiliteringsverksamhet i anslutning till sjukdomsfall får, med avvikelse från 3 kap. 7 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, föreskrivas dels att den lägsta grad av nedsättning av arbetsförmågan som fordras för rätt till sjukpenning skall vara en fjärdedel och dels att två nya ersättningsnivåer skall införas, nämligen en fjärdedels och tre fjärdedels sjukpenning.

3 § För att underlätta återgång till arbetet i anslutning till sjukdomsfall får föreskrivas att ersättning skall lämnas från sjukförsäkringen enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring för den försäkrades merutgifter för resor till och från arbetet. Merutgifterna skall ha uppkommit på grund av att den försäkrades hälsotillstånd inte tillåter honom att utnyttja det färd-sätt som han normalt använder för sådana resor. Ersättning får inte lämnas med högre belopp än som svarar mot den sjukpenning som den försäkrade skulle ha erhållit enligt lagen om allmän försäkring för den tid som reseersättningen avser.

4 § Vad som sägs i 2 och 3 §§ har motsvarande tillämpning i fråga om ersättning enligt lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den utkom från trycket i Svensk författningssamling och gäller till utgången av juni 1987.

Lag om försöksverksamhet med enhetliga patientavgifter
inom offentlig öppen hälso- och sjukvård

Härigenom föreskrivs följande.

För att möjliggöra försöksverksamhet med enhetliga patientavgifter inom offentlig öppen hälso- och sjukvård i Örebro läns, Jämtlands läns samt Göteborgs och Bohus läns landstingskommuner får regeringen meddela föreskrifter om avvikelser från 7 § andra stycket lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. Sådana föreskrifter får gälla längst till utgången av år 1988.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den utkom från trycket i Svensk författningssamling och gäller till utgången av år 1988.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 oktober 1985

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hultérström, Lindqvist

Föredragande: statsrådet Sigurdson

Proposition om vissa socialförsäkringsfrågor

1 Inledning

I prop. 1982/83: 127 om vissa administrativa frågor inom den allmänna försäkringen m. m. framhöll föredragande departementschefen det angelägna i att alla ansträngningar görs för att ytterligare utveckla kontakter mellan allmänheten och socialförsäkringsadministrationen. Ett viktigt inslag i detta arbete är att fortlöpande se över tillämpningsföreskrifter m. m. för försäkringskassornas arbete med försäkrings- och bidragssystemen. Regeringen har mot denna bakgrund bl. a. uppdragit åt riks-försäkringsverket att göra en översyn av den lagregel som gör det möjligt för försäkringskassan att under vissa förutsättningar dra in eller sätta ned sjukpenningen. Sådan åtgärd kan vidtas bl. a. om en försäkrad vägrar att ta emot besök från försäkringskassan för sjukkontroll eller under sjukdom ändrar vistelseort utan att meddela försäkringskassan detta. Motsvarande bestämmelser gäller även för den som uppbär föräldrapenning. Riks-försäkringsverket har i en rapport den 28 mars 1985 redovisat resultatet av översynen.

För budgetåret 1984/85 anvisade regeringen 5 milj. kr. för projektverksamhet inom försäkringskassornas område i syfte att effektivisera försäkrings- och bidragsadministration och tillämpningen. Innevarande budgetår har 10 milj. kr. anvisats för samma ändamål. Medlen gör det möjligt för försäkringskassorna att bedriva ett utvecklingsarbete som kan ge en bättre administration av socialförsäkringen från såväl den enskildes som samhällets synpunkt. Som ett viktigt led i projektverksamheten ingår också att pröva möjligheterna till förenklingar i försäkrings- och bidragshandläggningen och till förbättringar i servicen gentemot allmänheten. Riks-försäkringsverket har i skrivelse den 21 augusti 1985 till regeringen hemställt om ändring i vissa förmånsregler inom den allmänna försäkringen i anslutning till försöksprojekt. Ett projekt avser att genom flexibla sjukpenningregler skapa bättre förutsättningar för yrkesinriktad rehabilitering och för en smidigare återgång till arbete efter långvarig sjukskrivning. Verket

begär också att förutsättningar skapas att försöksvis, i stället för sjukpenning, lämna ersättning för den försäkrades merkostnader för resor till och från arbetsplatsen. Detta skulle gälla om den försäkrades hälsotillstånd inte tillåter att det färd sätt som normalt utnyttjas kan användas.

Riksdagen beslutade i juni 1984 att en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse skall bedrivas t. o. m. år 1988 (prop. 1983/84: 152, KU 32, rskr 368). Försöksverksamheten är en del av det omfattande förändrings- och förnyelsearbete som bedrivs inom hela den offentliga sektorn. Avsikten är att de deltagande kommunerna och landstingen skall kunna få dispens från statliga regler som utgör hinder för att bedriva en effektiv kommunal verksamhet. Örebro läns landsting, som ingår i detta frikommunförsök, har i skrivelse den 28 juni 1985 till regeringen begärt att förutsättningar skapas för ett försök med enhetliga patientavgifter för besök i öppen sjukvård som bedrivs av landstinget. Ett system med enhetliga patientavgifter bedöms ge en enklare administration och enklare och mer överskådliga regler för patienten.

Jag övergår nu till att behandla förslagen till ändringar inom främst den allmänna försäkringen.

2 Ändrade regler för indragning och nedsättning av sjuk- och föräldrapenning

Mitt förslag: Ändringar görs i reglerna om indragning och nedsättning av sjukpenning och föräldrapenning enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring (AFL) för att nå en anpassning till nuvarande förhållanden.

En ändring avser indragning eller nedsättning av sjukpenning vid försummelse att underrätta försäkringskassan om ändrad vistelseort. Underrättelse skall inte krävas vid tillfällig bortovaro. Påföljd kan komma i fråga bara om den försäkrade underlåter att meddela kassan sin vistelseadress vid annan än tillfällig bortovaro.

Beträffande tillfällig föräldrapenning skall gälla samma regler som för sjukpenning. I övrigt slopas vid föräldrapenning kravet på anmälan om ändrad vistelse och möjligheten till indragning eller nedsättning.

För indragning eller nedsättning av en förmån på de grunder som avses i 3 kap. 17 § AFL skall krävas att sådan påföljd är motiverad vid en helhetsbedömning av omständigheterna i det särskilda fallet.

Begreppet sjukkontroll i lagbestämmelsen ersätts av en beskrivning som bättre täcker åtgärdens syfte.

Bestämmelserna om nedsättning och indragning görs tillämpliga även i fråga om arbetsskadesjukpenning och sjukpenning inom det statliga personskadeskyddet.

Riksförsäkringsverkets förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Enligt verket finns dock inte tillräckliga skäl att vid föräldrapenning

Skälen för mitt förslag

Bakgrund

Riksförsäkringsverket har på regeringens uppdrag redovisat erfarenheterna av de föreskrifter i 3 kap. 17 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring (AFL) som gör det möjligt för försäkringskassan att under vissa omständigheter dra in eller sätta ned sjukpenning för en försäkrad. Enligt 4 kap. 20 § AFL gäller motsvarande bestämmelser även för föräldrapenning. Verket har också undersökt om de aktuella reglerna bör ges en annan utformning som är bättre anpassad till nuvarande förhållanden. Inriktningen på översynen har varit att bestämmelserna bör utformas så att den försäkrade endast åläggs att lämna sådana uppgifter som kan anses vara helt nödvändiga för att ge försäkringskassan möjlighet till godtagbar kontroll i ett enskilt försäkringsärende. På grundval av riksförsäkringsverkets rapport bör nu göras vissa ändringar i reglerna om indragning och nedsättning av sjuk- och föräldrapenning.

Hembesök

Enligt 3 kap. 17 § första stycket a AFL får sjukpenning dras in eller sättas ned om den försäkrade vägrar att ta emot besök av person som av försäkringskassan erhållit uppdrag att verkställa sjukkontroll. Enligt uppgifter som försäkringskassorna lämnat till riksförsäkringsverket tillämpas denna bestämmelse ytterst sällan. Kassorna anser dock att det finns ett behov av bestämmelsen. Det förekommer att försäkrade inte utan diskussion accepterar sjukkontroll i form av ett hembesök. I ett sådant läge kan vetskapen om kassans möjlighet att besluta om påföljd vara av betydelse för den försäkrades ställningstagande. Enligt verkets mening bör en sanktionsbestämmelse behållas för dessa situationer. Jag har för egen del inte någon annan uppfattning. Som framgår av det följande bör emellertid regleringen ändras i vissa avseenden.

En väl fungerande sjukkontroll utgör ett viktigt inslag i sjukfallshanteringen. I vissa fall är det nödvändigt att sjukkontrollen görs genom hembesök. Med sjukkontroll avses emellertid numera mer än kontroll för att förebygga och beivra missbruk av den allmänna försäkringen. Syftet med sjukkontroll är också att tillse att försäkrads rätt tillgodoses. Ett annat syfte är att ta reda på vilket behov av rehabiliteringsåtgärder som finns. Enligt min mening bör begreppet sjukkontroll i lagtexten ersättas med en beskrivning som bättre täcker avsikten med åtgärden. Jag föreslår att bestämmelsen skall avse vägran att ta emot besök från försäkringskassan för utredning av rätten till sjukpenning eller behovet av rehabiliteringsåtgärd.

Även när det gäller föräldrapenningförmånerna föreligger ett behov av att i vissa fall göra hembesök. Behovet här är dock inte lika stort som vid sjukpenning. Enligt vad försäkringskassorna har uppgett till riksförsäk-

ringsverket är det främst vid föräldrapenning för tillfällig vård av barn (fr. o. m. år 1986 tillfällig föräldrapenning) som behovet aktualiseras i enskilda fall. Med hänsyn till vad som framkommit anser jag liksom riksförsäkringsverket att sanktionsmöjligheten med avseende på föräldrapenningförmåner bör bestå.

Ändrad vistelse

Enligt 3 kap. 17 § första stycket b AFL får indragning eller nedsättning av sjukpenning ske om försäkrad under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta försäkringskassan. Denna bestämmelse infördes ursprungligen i rent kontrollsyfte. Den försäkrade skulle inte kunna undgå sjukkontroll genom att resa bort. Såsom riksförsäkringsverket framhåller har detta motiv fortfarande giltighet, även om det naturligtvis numera ofta är fråga om att tillgodose försäkringskassornas behov av att kunna komma i kontakt med den försäkrade för rehabiliteringsutredning e. d.

Utformningen av 3 kap. 17 § första stycket b AFL bör anpassas till nuvarande förhållanden. I bestämmelsen används uttrycket "ändrar vistelseort". Detta uttryck innebär enligt förarbeten till bestämmelsen att den försäkrade beger sig till en annan kommun. När bestämmelsen infördes var dock antalet kommuner avsevärt fler än i dag och varje kommun omfattade ofta ett litet geografiskt område. Numera är kommunerna större och det kan finnas flera större orter inom samma kommun. Enligt riksförsäkringsverket bör frågan om bestämmelsen skall kunna tillämpas inte vara beroende av om den försäkrade under sjukdomsfall bytt adress inom en kommun eller till en annan kommun. Jag instämmer i denna bedömning och föreslår att bestämmelsen skall avse underlåtenhet att vid sjukdomsfall meddela ändring av vistelseadressen.

Indragning eller nedsättning av sjukpenning kan idag ske om den försäkrade endast under mycket kort tid vistas på annan adress under en pågående sjukperiod. Detta torde av många upplevas som en alltför sträng reglering. Möjligheten till sjukkontroll påverkas oftast inte nämnvärt av en kortare tids bortovaro. Riksförsäkringsverkets förslag innebär en uppmjukning så att kravet på anmälan om ändrad vistelseadress endast skall gälla vid annan än tillfällig bortovaro. Jag instämmer i detta och föreslår att 3 kap. 17 § första stycket b AFL ändras i enlighet härmed. Riksförsäkringsverket anser att med tillfällig bortovaro bör avses sådan bortovaro som varar högst tre dagar. Detta anser också jag bör kunna utgöra en lämplig avgränsning i den praktiska tillämpningen. Jag förutsätter att riksförsäkringsverket ger erforderlig vägledning för försäkringskassornas bedömning i hithörande frågor.

F. n. gäller att även den som uppbär föräldrapenning kan få ersättningen nedsatt eller indragen om han utan att underrätta kassan ändrar vistelseort. Riksförsäkringsverket konstaterar i sin rapport att det i fråga om förmåner för föräldrapenning i samband med barns födelse och särskild föräldrapenning inte är motiverat att ålägga föräldrarna skyldighet att anmäla ändrad vistelseadress. Anledningen härtill är att försäkringskassan i dessa fall har ett mycket ringa behov av kontakt med den försäkrade såväl vad gäller

kontroll som ur utredningssynpunkt. Inte heller när det gäller föräldrapenning vid tillfällig vård av barn (fr. o. m. år 1986 tillfällig föräldrapenning) anser riks försäkringsverket att tillräckliga skäl föreligger att ha en skyldighet att anmäla ändrad vistelseadress.

Jag instämmer i att behovet av anmälningar om ändrad vistelseadress under tid då föräldrapenningförmån utgår är mycket begränsat. Beträffande den förmån som fr. o. m. år 1986 heter tillfällig föräldrapenning bör emellertid motsvarande reglering gälla som för sjukpenning, dvs. en möjlighet till indragning eller nedsättning skall finnas vid underlåtenhet att anmäla annan än tillfällig bortovaro. Jag förordar således att möjligheten slopas att besluta om påföljd för försummelse att underrätta försäkringskassan om ändrad vistelse vid den förmån som fr. o. m. år 1986 heter föräldrapenning. Detta föranleder ändring i 4 kap. 18 § AFL i lagrummets lydelse fr. o. m. den 1 januari 1986 enligt lagen (1985: 87) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

Användningen av påföljd

En återstående fråga är om indragning eller nedsättning av förmånen normalt skall ske om den försäkrade har vägrat att ta emot hembesök eller inte underrättat försäkringskassan om ändrad vistelseadress. Beträffande den frågan vill jag framhålla följande.

Påföljdsmöjligheten bör kunna användas bara om det är påkallat vid en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Beslut om påföljd bör anses motiverat när det kan antas att den försäkrade medvetet undandrar sig kontroll genom att vägra att ta emot besök av person från kassan eller genom att låta bli att underrätta kassan om ändrad vistelseadress. Så kan också vara fallet om försäkringskassan hindras eller väsentligt fördröjs i sitt arbete på grund av den försäkrades handlande. Vid ändring av vistelseadress bör ett påföljdsbeslut inte grundas enbart på att den försäkrade inte har underrättat kassan om ändringen. Påföljd bör t. ex. inte aktualiseras om försäkringskassan på annat sätt än genom direktanmälan från den sjukskrivne utan större omgång kan få reda på var han vistas. Regleringen i 3 kap. 17 § första stycket föreslås utformad så att den här antydda tillämpningen uppnås. Enligt vad riks försäkringsverket anfört avser verket att ge ut allmänna råd till försäkringskassorna i anslutning till lagändringen.

Enligt 3 kap. 17 § första stycket c AFL får sjukpenning dras in eller sättas ned om en försäkrad utan giltigt skäl underlåter att på sätt som anges i 6 § första stycket samma kapitel anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden som är av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek. Som nämnts i det föregående avses möjligheten till påföljd vid vägran att ta emot hembesök och vid underlåtenhet att meddela vistelseadress bli begränsad till fall då det är motiverat av omständigheterna. Motsvarande begränsning bör enligt min mening gälla vid underlåtenhet att anmäla ändring i inkomstförhållanden enligt första stycket c. Jag förordar därför att lagrummet jämkas redaktionellt på denna punkt, varvid orden "utan giltigt skäl" utgår.

I lagen (1976: 380) om arbetskadeförsäkring (LAF) och lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd (LSP) finns i dag ingen reglering motsvarande den i 3 kap. 17 § AFL. De skäl som jag tidigare anförde för sådana bestämmelser vad gäller sjukpenning är enligt min mening också giltiga vad gäller arbetskadestrukpenning och sjukpenning inom det statliga personskadeskyddet. Bestämmelserna i 6 kap. 7 § LAF bör därför kompletteras med en hänvisning till 3 kap. 17 § AFL. Genom en sådan komplettering kommer vad som sägs i 3 kap. 17 § AFL också att gälla det statliga personskadeskyddet.

Ikraftträdande

De ändringar i AFL och LAF som jag har föreslagit enligt det anförda bör träda i kraft den 1 januari 1986.

3 Försöksverksamhet med flexibla sjukpenningersättning och ersättning för merkostnader i vissa sjukfall

Mitt förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter som avviker från vissa regler inom den allmänna sjukförsäkringen och arbetskadeförsäkringen i syfte att möjliggöra dels försök med flexibla sjukpenningersättning i samband med rehabilitering och återgång till arbete, och dels försök där ersättning för merkostnader för resor till och från arbetsplatsen kan ges i stället för sjukpenning. Sådana föreskrifter skall kunna gälla till utgången av juni 1987.

Riksförsäkringsverket: Dispens bör lämnas till Malmöhus, Västernorrlands och Gävleborgs läns allmänna försäkringskassor från gällande bestämmelser i 3 kap. 7 § AFL så att sjukpenning också kan lämnas med en fjärdedel och tre fjärdedelar av en hel förmån om arbetsförmågan är nedsatt i motsvarande mån. Västernorrlands, Gävleborgs, Blekinge och Västerbottens läns samt Göteborgs allmänna försäkringskassor bör ges möjlighet att lämna ersättning för den försäkrades merkostnader för resor till och från arbetsplatsen om den försäkrades hälsotillstånd inte tillåter att det färd sätt som normalt utnyttjas kan användas.

Skälen för mitt förslag: För innevarande budgetår har särskilda medel avsatts för projektverksamhet. Försäkringskassorna ges härigenom möjlighet att bedriva ett utvecklingsarbete som kan ge en bättre socialförsäkringsadministration från såväl den enskildes som samhällets synpunkt.

Riksförsäkringsverket har i en skrivelse den 21 augusti 1985 till regeringen hemställt om dispens från vissa förmånsregler i anslutning till försöks-

verksamheten. Två av projektområdena förutsätter avsteg från bestämmelser i AFL för att kunna genomföras.

Enligt nuvarande regler kan endast hel eller halv sjukpenning utges. Nackdelarna med en sådan begränsning har diskuterats under många år. Statsrådet Andersson har i direktiven (Dir. 1985: 13) för den kommitté, som skall göra en översyn av sjukförsäkringens roll när det gäller förebyggande åtgärder och i samband med rehabilitering, framhållit att kommittén bör utreda om det är möjligt att göra sjukpenningen mera flexibel med ett ökat antal ersättningsnivåer. Tre försäkringskassor har begärt projektmedel för försök som förutsätter ett större antal ersättningsnivåer än vad som är möjligt idag. Försöken avser rehabilitering och utarbetande av en metodik för att successivt återföra sjukskrivna till arbete. Försöken skall omfatta vissa avgränsade grupper inom berörda kassor och i två fall ske i nära samarbete med företagshälsovården.

Jag kan konstatera att denna försöksverksamhet ligger väl i linje med den effektivisering av rehabiliteringsverksamheten som eftersträvas. Erfarenheterna från försöksverksamheten bör ge ett gott underlag för de överväganden som nyssnämnda kommitté har att göra. Jag anser det därför vara angeläget att den nu beskrivna försöksverksamheten med fler sjukpenningnivåer på sätt riks-försäkringsverket förordat kan komma till stånd.

Enligt nuvarande regler är det inte möjligt att, som ett alternativ till sjukpenning, utge ersättning för ökade kostnader för resa mellan bostaden och arbetsplatsen i samband med sjukdom. Detta kan medföra att en person som sjukskrivs t. ex. efter ett benbrott inte återgår till sitt arbete även om skadan i sig själv inte innebär något hinder för honom att utföra sina arbetsuppgifter. Riks-försäkringsverket vill möjliggöra försök med ersättning för merkostnader för resor till och från arbetsplatsen om den försäkrades hälsotillstånd inte medger att han utnyttjar det färdssätt han normalt använder till och från arbetsplatsen.

Även detta försök ligger väl i linje med direktiven till den tidigare nämnda kommittén och jag anser det angeläget att försöksverksamheten kan genomföras. Som riks-försäkringsverket framhåller bör merkostnadsersättning för resor dock inte få utges med högre belopp än som motsvarar den sjukpenning som eljest kunde ha utgivits.

Med hänsyn till den samordning som sker mellan sjukpenning enligt AFL, lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) och lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd (LSP) finner jag det angeläget att de nu aktuella försöken får omfatta ersättningar enligt samtliga dessa lagar. Enligt min mening bör det inte vara avgörande enligt vilken lag sjukpenning betalas ut när ställning tas till lämpliga rehabiliteringsåtgärder.

Jag förordar att regeringen föreslår riksdagen att anta en lag som ger regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, möjlighet att meddela föreskrifter om avsteg från vissa regler inom den allmänna sjukförsäkringen, arbetsskadeförsäkringen och det statliga personskadeskyddet så att försöksverksamhet av det slag jag nu har beskrivit kan genomföras. Jag anser att dessa föreskrifter bör göras tidsbegränsade. I första hand gäller det att tillgodose behovet av avvikelser fram till utgången av innevarande budgetår. Möjlighet bör dock ges att meddela föreskrifter som gäller till utgången av juni 1987.

Kostnaderna för AFL-förmåner till försäkrade inom ramen för försöksverksamhet av det slag jag nu har beskrivit bör belasta det under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget D 1. Bidrag till sjukförsäkringen. Vad gäller ersättningar enligt LAF och LSP bör kostnaderna bäras av arbetsskadeförsäkringen resp. personskadeskyddet. Kostnaderna för administration inom försäkringskassorna av försöksverksamheten täcks av de medel för projektverksamhet som anslagits inom ramen för det under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget B 4. Allmänna försäkringskassor.

4 Försök med enhetliga patientavgifter inom den offentliga öppna hälso- och sjukvården

Mitt förslag: Regeringen ges möjlighet att föreskriva avsteg från lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. i syfte att möjliggöra försök med enhetliga patientavgifter inom den offentliga öppna hälso- och sjukvården. Sådana föreskrifter skall kunna gälla längst till utgången av år 1988.

Örebro läns landstingskommun: Möjlighet bör ges för landstingskommunen att ta ut en enhetlig patientavgift på 30 kr. för såväl läkarbesök som besök för sjukvårdande behandling. De i dag avgiftsfria åtgärderna remissbesök hos läkare och förlängning av sjukintyg då patienten konsulterar läkare direkt vid förlängningen beläggs med avgift. I enhetstaxan bör också inordnas två åtgärder vars avgifter fastställs i den taxa för viss vård utanför de allmänna försäkringskassornas betalningsskyldighet m.m. som rekommenderas av Landstingsförbundet. Dessa är dels hälsokontroll som inte föranleds av särskilt intyg, dels injicering av vaccin i samband med vaccinationer. Vidare bör högkostnadsskyddet anpassas så att kvalificeringsgränsen för besök för sjukvårdande behandling sänks till 15 besök. Landstingskommunen föreslår också att resor till läkare och till sjukvårdande behandling skall ingå i det s. k. högkostnadsskyddet.

Skälen för mitt förslag: Örebro läns landstingskommuns förslag om en enhetlig patientavgift är en del i de åtgärder landstingskommunen vill pröva inom ramen för försöksverksamheten med ökad kommunal självstyrelse, det s. k. frikommunförsöket. Syftet är att åstadkomma förenklingar som kommer både patienten och administrationen till godo. För egen del anser jag att det är angeläget att pröva olika vägar som kan leda till förenklingar och effektiviseringar inom den offentliga sektorn. Jag är därför positiv till att Örebro läns landstingskommun ges möjlighet att genomföra ett försök med enhetliga patientavgifter i huvudsaklig överensstämmelse med den ansökan som gjorts.

Den enhetliga patientavgiften föreslås bli 30 kr. per besök oavsett om det gäller läkarvård eller annan sjukvårdande behandling. Patientavgiftens

storlek regleras i förordningen (1984:908) om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudman från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Enligt denna får patientavgift för läkarvårdsbesök tas ut med högst 50 kr. (9 §) och med högst 25 kr. för annan sjukvårdande behandling än läkarvård (11 §). För att möjliggöra en enhetlig patientavgift på 30 kr. i Örebro läns landstingskommun krävs således avsteg från 11 § avseende annan sjukvårdande behandling i detta landsting. Av 8 § i samma förordning framgår att om den rådfrågade läkaren remitterar en försäkrad till en läkare inom offentlig vård innefattar patientavgiften också besöket hos den senare läkaren. Örebro läns landstingskommun föreslår nu att patientavgift skall kunna tas ut även för sådant remissbesök. Det ankommer på regeringen att besluta om de ändringar i författningshänseende som behövs för att möjliggöra de här berörda avvikelserna från gällande avgiftsregler.

Beträffande åtgärden förlängning av sjukintyg, då patienten konsulterar läkaren direkt vid förlängningstillfället, gäller enligt nyssnämnda 8 § att läkarintyget skall utfärdas utan särskild avgift. Landstingskommunens möjlighet att ta ut patientavgift för läkarkonsultationen följer emellertid också av paragrafen i dess nuvarande lydelse. Något avsteg från avgiftsregleringen på denna punkt torde inte behövas. Vad gäller hälsokontroll som inte föranleds av särskilt intyg eller injicering av vaccin i samband med vaccinering finns inte något fastslaget i lag eller förordning angående patientavgift. De avgifter som nu tas ut för dessa åtgärder finns i stället angivna i den taxa jag tidigare nämnt som utgör en rekommendation från Landstingsförbundet till sjukvårdshuvudmännen. Det föreligger därför inte något författningsmässigt hinder för att inordna åtgärderna i ett system med enhetsavgift.

Ett genomförande av försöket med enhetliga patientavgifter bör kombineras med en ändring av reglerna för högkostnadsskyddet. Reglerna för kostnadsbefrielse finns i 7 § lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. Av paragrafens andra stycke framgår att det för kostnadsbefrielse fordras att prisnedsatta läkemedel har inköpts eller patientavgifter för läkarbesök har erlagts vid sammanlagt minst 15 tillfällen. Med ett sådant tillfälle likställs två tillfällen då patientavgift har erlagts för besök för sjukvårdande behandlingar eller för telefonrådföring som har skett hos läkare eller hos privatpraktiserande sjukgymnast.

Om en enhetlig patientavgift, lika för både läkarvårdsbesök och besök för annan sjukvårdande behandling, införs bör varje tillfälle då patientavgift har erlagts för besök för annan sjukvårdande behandling i offentlig regi jämföras med ett tillfälle då prisnedsatta läkemedel har inköpts eller patientavgift har erlagts för läkarbesök. Detta innebär bl. a. att redan 15 sådana besök för sjukvårdande behandlingar blir tillfyllest för att kvalificera för kostnadsbefrielse. Jag förordar därför att regeringen lägger fram ett förslag till en lag som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter som avviker från 7 § andra stycket lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. för att försöket med enhetliga patientavgifter skall kunna genomföras enligt vad jag har anförut. Föreskrifterna skall kunna gälla under den tid frikommunförsöket pågår, dvs. till utgången av år 1988. Bemyndigandet bör utformas så att föreskrifter kan meddelas att gälla i de

landstingskommuner som omfattas av frikommunförsöket, dvs. Örebro läns, Jämtlands läns samt Göteborgs och Bohus läns landstingskommuner.

Örebro läns landstingskommun har också begärt att kostnader för resor till läkare och till sjukvårdande behandling skall ingå i det s. k. högkostnadsskyddet. F. n. pågår en försöksverksamhet med sjukresor inom Piteå och Ystads sjukvårdsdistrikt och inom Pajala kommun. Under försöksverksamheten administreras sjukresorna av landstingen i Norrbottens och Malmöhus län. Försöksverksamheten syftar till att få underlag för att bedöma hur ett eventuellt överförande av det ekonomiska och administrativa ansvaret för sjukresor från de allmänna försäkringskassorna till sjukvårdshuvudmännen kan organiseras. Försöksverksamheten syftar också till att pröva möjligheterna att genom organisatoriska m. fl. åtgärder begränsa sjukresekostnaderna. Innan erfarenheterna från den försöksverksamheten föreligger är jag inte beredd att föreslå en sådan ändring att även reskostnader skulle omfattas av det system för kostnadsbefrielse som gäller enligt 7 § lagen (1981: 49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1985: 87) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring,
4. lag om försöksverksamhet inom sjukförsäkringsområdet,
5. lag om försöksverksamhet med enhetliga patientavgifter inom offentlig hälso- och sjukvård.

6 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.